

ትዕዛብቲ ቅንት ዕብየት ከተማ መቐለ ኣብ ዙርያ ሓለዋ ቅርሲ

ኣብ ኣብርሃ ካስትል ክካየድ ዝተኣቀደ ልምዓት ከም ኣብነታዊ መርኣያ ልምዓት ውፅኢት ትልሚ ዕብየት ከተማ መቐለ ብፀጋ ገብረክርስቶስ

መእተዊ

እዚ ፅሑፍ እዚ ካብ ናይ ኣይተ ታደሰ የማነ ላዕለዋይ ስራሕ መካየዲ ሱር ኮንስትራክሽን ናይ ፌስ ቡክ ገምገሞ ብዝተረኸበ መረዳእታ መብገሲ ገይሩ ዝተፅሓፈ እዩ። ዕላምኡ ኸኣ ንቐፃላይ ኣብ ከተማታት ትግራይ፣ ኣብ ታሪኻዊያን ቦታታት ንዝግበሩ ናይ ልምዓት ሕቶን (Development Application) ናይ ልምዓት ምዘናን (Development Assessment) ብዓብዮ ኸኣ ኣብ ዙርያ ናይ ከተማታትና ትልሚ ዕብየት ኣብ ዝግበሩ ሰፋሕትን ዓሞቕትን ምርምራት ንምክያድ ዝዕድሙ መልዕሊ ሓሳባትን ሕቶታትን ንምውጣን እዩ። ዋና ትሕዝቶ ናይዚ ፅሑፍ እዚ ኣብ ኣብርሃ ካስትል ክስራሕ ፀዲቐ ዘሎ ነቲ ዓይኒ መቐለ ዝኾነ ታሪኻዊን መግለጺ መንነት እታ ከተማ ዝኾነ ቅርሲ ዘልምዕ

ምስሊ 1: ሱር ኮንስትራክሽን ኣቋድዎ ዘሎ ድርባት ህገታት ዘርኢ ምስሊ

ልምዓት ከይኮንሰ መግልጺ መንነቱ ዘብርስ፣ ኢሉ እውን እዚ ሓድጊ ካብ ምዕቃብ ክርከቡ ዝኸእሉ ዝነበሩ ረብሓታት ዘትርፍ እዩ ዝብል ርኢቶ ዘሕልፍ እዩ። ናብዚ ርድኢት እዚ ብኸመይ ከምዘበፅሕን፣ ሱብ ግደ ኣካላት(stakeholders) ከተማ መቐለ ኸምዚ ዝበለ ናይ ምልማዕ ሕቶ ቅቡልነት ክረክብ ናይ ምግባርም መንቀሊ ፀገም እንታይ እዩ? ዝብል ንምግምጋም ሓገዝቲ ዝበሎም ሕቶታት ይሕብር።

ረብሓ ምዕቃብ ቅርስነት ኣብርሃ ካስትልን መግልጺ ቅርስነቱ እንታይ እዩ? እቲ ክስራሕ ዝፀደቐ ሆቴል ከ ቅርስነት እዚ ቦታ ብኸመይ ይሸርሸር?

እቲ ዋና ንምርድዳእ ክሕግዝ ዝኸእል ልምዓት እንርኢሉ መነፅር እዩ። ከተማታት ኩሉ ናይ ልምዓት ሕቶ ኣየፅድቅን ምኽንያቱ ኩሉ ልምዓት የዕብየን ወይ ይረብሓን ማለት ስለዘይኮነ። ኣብዚ ሓዚ እዋን ዕብየት ከተማታት በዘም ማሕበረሰባዊ (Social)፣ ቁጠባዊን (Economic) ናይ ከባብያዊ ተፈጥሮ (Environmental) ረብሓ ዝበሃሉ ሰለስተ ናይ ረብሓ ዓምድታት ይልካዕ። ንዘም ናይ ከተማታት ዘላቂን ኩለመዳያዊ ዕብየት መረጋገጺ መንገዲታት ኣማሊኣን ኸኣብያ ዝሰርሓ ከተማታት፣ ቅርሲ ሓለዋ ሓዲ ካብቶም መሰረታዊ ናይ ህዝብታተን ታሪኽን ክብርን መዓምበቢ መይላ ዕብየተን(Planning Scheme) ገይረን ዝሰርሓሉ መንገዲ እዩ።

ስለዚህ መቐለ እውን ራዕይ ዕብደታ፣ ታሪኽ ህዝባ ምዕቃብን ምጥጣዕን መሰረት ዝገበረ እዩ ተይልና፣ እዚ ቦታ እውን ቅርሲ ምዃኑ እንድሕር ዘየካትዕ ኾይኑ፣ እዚ ልምዓት እዚ ዋላ እኳ ቁጠባዊ ዘምፅእ እንተኾነ ነቲ ኣብኡ ዘሎ ቅርሲ ዝፃባእን ዘህስስን ብምዃኑ፣ ማሕበረሰባዊ ክሳርኡ/ሳዕቤኑ ከይተኣረመ ክፀድቕ ኣይምነበሮን ናብ ዝብል ርድኢት ይወስደና።

እዚ ሓዲሽ ናይ ልምዓት ትልሚ ነቲ ኣብኡ ዝፀንሐ ታሪኽናን ክብርናን ከም ዘህስሶ እንታይ መርትዖ ኣሎ? ኢልና ክንሓትት ንክእል ኢና። ነዚ መልሲ ንምርካብ ኸኣ “ሓደ ምስሊ ካብ ሸሕ ቃላት ይዛይድ” ከም ዝበሃል ናይቲ ክህነፅ ተሓሲቡ ዘሎ ምስልዊ ንድፊ ምስቶም ናይ ኸልተ ወለዶ ምስሊ እዚ ካስትል ብምንፅፃር መሊስና ክነምፅኦ ዘይንክእል ትሕዝቶ እዚ ቐርሲ ይጠፍእ ከምዘሎ ክንርዳእ ንክእል ኢና።

እስቲ ብዓይኒ ቅርሲ ዝበሃሉ ህንፃታት የካትትዎም ካብ ዝበሃሉ መግለፅታት ተምሳሌታዊነትን (symbolic) ምስቲ ኸባቢን ደቂ ሰባትን ዘለዎም ርክብን ንርኣ፡

1. **ትምሳሌታዊነቱ፡** ኣንፃራዊ መጠን (Scale) ኣብ ኪነ-ህንፃ ናይ ባዕሉ ትርጉም ኣለዎ። ብኣንፃራዊ መጠን ዓቕኖም ኣዐርዮም ግዚፎም ዝስርሑ ህንፃታትን ሓውልትታትን ናይ ሓያልነትን ልዕልናን ተምሳሌት መግለፂ ይህቡ። በዚ መለክዒ ክንርእዮ ኸለና እዚ ኸሳብ እዛ ሎሚ ብመጠኑ ዓብይ ዝበሃል ካስትል ካብ ዙሪኡ ኸባቢ ኣብ ዝልዓለ ብራኽ ዓሪፉ ዓቕምን ጥበብን ቐዳሞት ውለድና ከንፀባርቕ ፀንሑ እዮ። ሕዚ ግን በዚ ሓዲሽ ሆቴል ህንፃ ብምዕብላሉ ሓደ መግለፂ መንነቱ ይሰእን ኣሎ። እዚ ማለት ኸኣ እቲ ንሕና እንፈልጦን ንዓና ዝህበና ዝነብረ ትርጉም ብራኽን ግዝፈት ናይቲ ህንፃን ናብ ደቅና ክነሕልፎ ኣይንክእልን። ምክንያቱም ደቅና ዝረእዮም እቶም ቀዳሞት ኣያታትና ዝሰርሑዎ ካስትል ዓብይ ምንፃፍ ከይኮነስ ናይ ሱር ዝሰርሑ ሆቴል ዓብይ ምዃኑ እዮ። ኣብ ክንዲ ነቲ ሓድጊ ወለድና ኣጉሊሁን ኣዕብዮን ዘርኢ ልምዓት ኣብ ዝርእዩ ምስራሕ ብጣዕሚ ኣንኢሱ ዘርእዮም መነፃፀሪ ኣብ ዝባኑ ክህነፅ ብምፍቃድና ናይቲ ካብቲ ቅርሲ ክርክብ ዝክእል ዝነብረ ረብሓ ውሱን ይገብሮ። ንሕና ከም ህዝቢ ዓባይቲ ኢና ኔርና፣ ዓብይ ናይ ምስራሕ ታሪኽ ነይሩና፣ ንቐፃሊ እውን ዓብይ ነገር ክንሰርሕ ንክእል ኢና ዝብል ስምዒት ብዘረባ ጥራሕ ክንፈጥሮ ኣይንክእልን ኣብ መሬት ብዝርኣ ታሪኽ እምበር።
2. **እቲ ህንፃ ምስቲ ኸባቢን ምስ ደቂ ሰባት ዘለዎ ርክብ፡** ቦታታት ንደቂ ሰባት ብቐላትን ብምስልን ክገልፅዎ ዘይክእሉ ኣዝዩ ዝዓምቐ ናይ ስምዒት ምትእስሳር ይፈጥሮሎም። ከምቲ ብዛዕባ መንደርና(ግዛውትና) እንብሎም ቦታታት ክንሓስብን ክነውግዕን ኸለና ናብ ዓይነ ሕሊናና እናመፀ ዝረእየና ምስልን፣ ዝዝከሩና ኣብቲ ቦታ ዝተፃወትናዮም ፀወታታትን፣ ኣብቲ እግሪ ወለድና ኮይና ዝተቐበልናዮም ምክርታትን፣ ብሓፍሻ ምስቲ እንፈትዎ ቦታ ዘተኣሳስረና ዛንታ ኣለና። ኣብርሃ ካስትል እውን ነቶም ኣብ ምስሊ እትርእይዎም ቀዳሞት ወለዶ ከምዚ ዓይነት ትርጉም ኣለዎ። ዛንታ እዞም ወለዲ እናሰምዑ ዝዓበዩ ወለዶን መቐለ ዝፈልጥዎ ሰባት ኩሎም ምስዚ ቦታ ምትእስሳር ኣለዎም። እዚ ምስሊ እዚ ኸንቅይሮ ኸለና ሓቢርዎ ዝመውት ዛንታን ዝቋረፅ ናይ ስምዒት ምትእስሳርን ከም ዝሎ ክንርዳእ ኣለና። መቐለ ድዩ መግኣ? መቐለ ድዩ እኒኣኹ? መቐለ ተኾይነ ደኣ ኣብርሃ ካስትል ከ ኣበይ ኣላ? ናብ ዝብሉ ጣዕሳ ዝሓዘሉ ሕቶታት ይወስድና።

ስራሕ ቀዳሞት

ስራሕ 2^ይ ወለዶ

ስራሕ 3^ይ ወለዶ

ምስሊ 2፣ ምስሊ ሕሱፍን ፣ ሎሚን ተአቂዱ ዘሎን

ሰብ ግደ አካልት ከተማ መቐለ ከገብርዎ ዝግባእ 'ዶ ይገብሩ አለው?

ትኽክለኛ ሕቶታት ምቕራብ፣ ትኽክለኛ መልሲ ወይ ፍታሕ ዝህባ ትካላት (institution) ኣብ ምህናፅ ዓብይ ግደ ይጻውቡ። እዘን ዝሰፀባ ሕቶታት ተራ ሰብ ግደ አካልት ከተማ መቐለ ከምዚ ዝበለ ሓድጊ ሰለባ ኣሉታዊ ሳዕቤን ዘለዎ ልምዓት ካምፓን ከድሕንኦ ዘይከአላሉ ፀገም ክፍትሻ ሓገዝቲ ዝበልኩውን መልዕሊ ሕቶታት ከምዚ ዝሰፀብ ኣብ ትሕቲ ዝምልከቶም አካላት ዘርዘረ የቐርቦን ኣለኹ።

ቅርሶታት ዝምልከቶ ኤጀንሲ

- ኣብርሃ ካስትል ከም ቅርሲ ዝተመዘገበ ቦታ ድዩ?
- እዚ ቦታ ቅርሲ እንድሕር ደኦ ኮይኑ መግለፂ ቅርስነቱ ዝኾኑ ትሕዝቶታት እንታይን እንታይን እዮም? ብኸመይ ኸዕቀቡ ጻዕሪ ተገይርሉም? ንኣብነት ዋንነቱ ካብ ናብ መትርፋይ ትካል ናብ ከተማ መቐለ ምምሕዳር ከኸውን ንምንታይ ዘይተገበረ፣ ናይ ህዝቢ ሓድጊ ሓላፍነት ወሲዱ ከመሓድር ልኡኽቶ ዘለዎ ከተማ ምምሕዳር ዶ ኣይኾነን?

- ኣብዚ ቦታ እዚ ኽግበሩ ዝኸእሉ ልምዳታት ገደብ ዘቐምጥ ናይ ሕጊ ከለላ እንታይ ኣሎ? ከም ብራኽ ናይት ነባር ህንፃ ከይሸፈንን መንነት መግለፂ ናይቲ ኸባቢ(Landmark) ምዃኑ ብኸልእ ኸይዕብለል ዘድሕን ከለላ እንታይ ኣሎ?
- ብዛዕባ ሓለዋ ቅርሲ ግንዛብ ኣብ ምፍጣር ብኸመይ ይሰርሕ ኣሎ?

ናይ መቐለ ከተማ ልምዳት ትልምን ቁፅፅርን

- **ራእይን መይላ ዕብየት ከተማ መቐለ ዝምልከት:** ከተማና ከተማ መቐለ ኸምቲ ኣብ ልዕሊ ዝብራህራህኸዎ ታሪኽን ክብርን ህዝባ ኣብምዕቃብን ምዕባይን ዝተደረገኸ ራእይን መይላ ዕብየትን ነዚ ዘይሓቁፍ ድ 'ዩ ኹይኑ ወይስ ከምዚኣም ዝበሉ ኣብ ናይ ቅርሲ ቦታ ዝቐርቡ ናይ ምልማዕ ሕቶ ምስ ራእይ ከተማናን መይላ ዕብየትናን ዘይፃብኡ ምዃናም ኢና ዘይንምዝኖም ዘለና?
- **ቅርሲ ሓለዋ ዝምልከት:** ዝኸነ ይኹን ናይ ምልማዕ ሕቶ ኣብዚ ናይ ቅርሲ ቦታ ኸግበር ከሎ ንሓለዋ ቅርሲ ዝምልከት ተወሳኺ መመዘኒ ረቐቓታት ኣለዉዎ ዶ? ናይቲ ኸባቢያዊ ምምሕዳር ናይ ምልማዕ ትልሚ (Local Development Plan) ከ እዚ ህንፃ ከይሸፈንን መንነት መግለፂ ናይቲ ኸባቢ(Landmark) ምዃኑ ብኸልእ ኸይዕብለል ዘድሕን? ኣብ ዙርኡ ንዝዓርፉ ናይ ሓደሽቲ ህንፃታት ቁመት ፥ ስፍሓትን ራሕቂ ካብቲ ነባር ህንፃን ዝዉስን መመዘኒ ረቐቓ እንታይ ኣለዎ ወይ ተጠቐምኩም? ኣብነት: ፅባሕ ንግሆ ኣብ ዝባን ሓወልቲ ሰማኢታት ካብኣ ዝነውሐትን ዝሰፍሐትን ኣይፍል ታውር (Eiffel Tower) ናይ ምህናፅ ሕቶ ብኸምዚ መንገዲ ከምዘይ ፀድቕ ታይ እዩ መድሕና?
- **ሰናይ ምምሕዳር ዝምልከት:** ኣብ ዝምዕባላ ሃገራት ከምዚኣም ዝበሉ ኣብ ናይ ቅርሲ ቦታ ዝውዕሉ ናይ ምልማዕ ሕቶታት ሳዕቤን ናይቲ ህንፃቶም ኮነ ዝህበዎ ግልጋሎት ብፍሉይ ርቐቓታት ንምፍታሽ ተባሂሉ ኣብ ናይ ሳዕቤን ምዘና ዝግበረሎም (impact assessable development) ዝተብሃለ ምደባ ክወዕሉ ይግበር። እቲ ዓብይ ፀጋ ናይዚ ምዘና/ካብ ካላኣት ዝፈልዮ ናይ ህዝቢ ርኢቶ ዘስተናግድ ምዃኑ እዩ። እዚ ኸኣ ውሱን ግዜ ገደብ ተቐሚጡሉ ህዝቢ ብፅሑፍ ርኢቱኡ ከእትይ ይዕደም። ካብኡ ኸኣ ውፅኢት እቲ ውሳኔ ነቶም ሰሩዕ ርኢቶ ዝቐረቡ እውን ክብፅሑም ትገይሩ ቦቲ ዉሳኔ ተዘይረኺዖም ኸኣ ክሳብ ናብ ቤት ፍርዲ ናይ ምኽድ መሰል የጎናፅፎም። እዚ ከተማታት ሓደ ካብቶም ሰናይ ምምሕዳር ናብ ባይታ ዘዉርዳሉ መስርሕ እዩ። ከተማ ልምዳትና ኸ ከምዚ ዝበል ወይ ይኹን ውይ ካሊእ ናይ ህዝቢ ርኢቶ ዝሰምዑሉ መንገዲ ኣለዎ 'ዶ? ታይ ዓይነት ራኢቶታት ብዛዕባ ኣብርሃ ካስትል ቐሪቦም ብኸመይ ከ ተስተናጊዶም?

ሱር ኮንስትራክሽን

ሱር ኮንስትራክሽን እዚ ኣቋድዎ ዘሎ ልምዳት ከምዕኣም ዝፅበዮም ረብሓታት እንታይ፣እንታይ እዮም? እዚኣም ብዝርዝር እንተተነገረናም ብወገን ሱር እውን እቶም ክረኽቦም ዝደልዮም ረብሓታት ከየጉድለ ወይ ኸኣ ተኸሊሱ እዚ ቐርሲ ሙልእ ትሕዝትኡ ከይጎደለን ዘጉልህዎ ልምዳታት እብ ዝሪኡ ተኸይዶም ኸዕቀብ ይካኣል እዩ።

ኣብነት ሱር ከምፅአም ዝምነዮም ረብሓታትን ምስአም ዝተትሓሓዙ ሕቶታትን፡

- ትርፌ፡ ተመጣጣኒ ትርፌ ዝህቡ ካልኣት ብዙሕ ህንፀት (built form) ዘይደልዮ ናይ ቢዝነስ ሓሳባት ምፍላቕ ኣይምሓሸን 'ዶ?
- ደረጃኡ ዝሓለወ ናይ መደቀሲ ግልጋሎት ምሃብ፡ እዚ ኣብ ካሊእ ቦታ ክኸውን ኣይኽእልን 'ዶ?
- ናይ ሱር መግለፅን ግብረ-መርኣያ ዝኾነ ሕንፃ ምህናፅ፡ እዚ እዉን ፅቡቕ እዩ፡ ሓድጊ ናይዚ ወለዶ ክበሃል እዩ ግን ሓወልቲ ቐዳሞት ወለድና ክይዳብሉሉ ኣብ ካሊእ ቦታ ክሰፍር ኣይኽእልን 'ዶ?

መጠቓለሊ

እዚ ፅሑፍ እዚ ከምቲ ኣብ መእተዊ እተሓበረ ብቐንዱ ትዕዝብቲ ኣብ ዙርያ ናይ ሓለዋ ቅርስታትና ትልሚ ዕብዮትን መቐለ ዝተርኣይዎ ክፍተት ኣብ ምሕባር ትኹረት ይግበር እምበር ነቶም ኣብ ኩለመዳይ ዕብዮት እታ ከተማ ንምምፃእ ብዘይተሓለለ ፃዕርን ባህግን ዝሰርሑ ዘለዉ ውልቀ ሰባትን ትካላትን ዝለዓለ ክብርን ኣፍልጦን ከይሃበ ክሓልፍ ኣይደልን። እዚ ፅሑፍ እውን ነቶም ዝግበሩ ዘለዉ ፃዕርታት ሓጋዛይ ክኸውን እዩ ኢሉ ዝኣምን።

ልምዓታትና ሓድግታትና ዝዕቅቡ ክኾኑ ፃዕሪ ንግበር!

ረብሓታት ልምዓታትና ክንዝትየሎም ግዜን ባይታን ንፍጠር!

*ፀጋ ገብረክርስቶስ (ሲቪል መሃንዲስን ናይ ከተማታት ትልሚ ብዓልቲ ሞያ)
ሜልብርን፡ አዉስትራልያ
ምያዝያ 22/ 2012 ዓ/ም*

ኢ.መይል፡ tsega.wereta@gmail.com
ሊንኪድኢን፡ tsega-wereta ብዝብል ዘለኩም ርኢቶ ክትህብዎ ትኽእሉ ኢኹም።